

ANNEX: CAL LLUQUES, LA CASA I LA FAMÍLIA

1. La casa: el cicle familiar i els cicles dels hereus

La casa és la unitat social i econòmica de referència. La seva existència i configuració es fonamenta en els instruments jurídics del dret d'herència i successió sobre uns béns; la seva estructura es construeix a partir de la família i les relacions entre persones emparentades. La producció econòmica i la reproducció social són les dues gran raons de la seva existència i és en base a aquests dos objectius que cal entendre el seu particular funcionament.

Realitzar un seguiment continuat de la forma de la família en quant a les seves dimensions i a la seva composició, en un cicle llarg, és l'única forma de tenir una visió correcta de l'estructura familiar. Si l'anàlisi del cicle familiar incorpora també l'estudi de les lògiques productives i reproductives fent un seguiment de les estratègies de gestió del patrimoni, resulta que, a més del significant -la forma del grup familiar- obtenim una semblança precisa del significat de les estructures formals de la família. A continuació presento els resultats de l'estudi conjunt i articulat, en un cicle familiar llarg, de l'heretament, de l'establiment d'aliances matrimonials, de la gestió econòmica del patrimoni agrari i de la resta d'activitats productives, dels successos demogràfics...

El cicle familiar sencer dóna la visió de conjunt, però l'abordatge metodològic d'aquest continuum porta a prendre en consideració unes unitats mínimes d'anàlisi i significació, són el que podríem denominar com a fases del cicle, o bé com a cicles d'hereu perquè es corresponen amb els diferents períodes en què els hereus han dirigit la reproducció de la casa. Val a dir també que quan em refereixo a la casa ho faig pensant fonamentalment en el grup de persones que viuen sota el sostre de cal Lluques, però no descarto tampoc en cap moment la presa en consideració de les persones que se'n van independitzant perquè, tot i no ser presents físicament a la casa, hi continuen vinculats per drets, deures

o per lligams parentals amb transcendència social i simbòlica¹.

Els cicles reproductius dels diferents hereus, queden delimitats pel temps comprès entre la mort del seu progenitor, moment en què es produeix el relleu generacional en el comandament de la casa, i la seva pròpia mort. De fet, el cicle s'enceta jurídicament quan el jove hereu contrau matrimoni perquè és en aquest moment que la seva posició queda fixada a la casa en fer-se-li heretament universal dels béns dels seus pares. Tot i que en aquest moment s'inicia el procés de coresidència i de col·laboració econòmica que acabarà portant-lo a ser cap de casa, he optat per agafar la mort del pare com a punt de referència per a establir els períodes, perquè és en aquest moment quan es produeix el relleu real en la gestió i direcció de la casa. El cicle individual té dos moments culminants, el casament i la mort (Berkner, 1972); aquests dos esdeveniments són coincidents amb dues fases de transmissió de l'herència que es fan efectives en els capítols matrimonials, quan l'hereu contrau matrimoni, i en el testament, quan mor el pare de l'hereu. En el primer d'aquests heretaments, l'hereu només rep la propietat formal dels béns, una mena de garantia de l'herència universal, però la propietat d'ús continua essent en mans dels progenitors, de manera que el jove hereu no en pot disposar lliurement. En contrast amb la falta de contrapartides immediates, l'hereu queda lligat a la casa per assegurar-ne la continuïtat, perd la seva llibertat d'acció perquè és el seu pare qui continua ostentant el poder d'execució i gestió sobre les propietats; jurídicament, però també amb tot el reconeixement social, el pare continua essent el cap de casa fins el moment de la seva mort, de forma que és per la via testamentària que es produeix la veritable transmissió².

---

¹ Els cabalers tenen un paper important en la reproducció social del grup fins i tot quan són fora de la seva casa d'origen. La seva marxa repercuteix econòmicament a la casa, per l'entrega de dots, legítimes o per la pèrdua de força de treball; també perquè el seu casament, principalment el de les cabaleres, té un alt valor com a capital simbòlic que la casa aprofita per a reproduir-se en un mateix nivell social o superior. L'establiment d'una xarxa de relacions parentals en el teixit social comunitari és important, per tant, la família no és tancada dins el grup residencial que constitueix, en sentit estricte, la casa.

² El capítols matrimonials i el testament són dues formes d'heretament distintes i complementàries. Distintes perquè la primera acaba tenint només un valor simbòlic tot i que tingui validesa jurídica i converteixi al jove hereu en copropietari del patrimoni de la casa; en realitat, en tota la documentació administrativa, mentre es viu el pare és ell qui continua constant com a propietari dels béns, perquè és així als ulls de la societat. En canvi la transmissió atorgada en testament és rotundament vàlida tan social com jurídicament.

Tanmateix, trobem dos cicles de reproducció que concorren, el cicle individual dels hereus i el cicle familiar. Els cicles individuals tenen la seva pròpia lògica interna, tributària del context històric, dels esdeveniments demogràfics i, fins i tot, de les destreses gestores dels hereus. Però els cicles dels hereus no són fases inconnexes, al contrari, es solapen i articulen entre ells, de forma que sempre hi ha una part de la lògica funcional dels hereus que té a veure amb el conjunt, amb la continuïtat de la casa. Precisament, el temps que transcorre entre el casament de l'hereu i la mort del pare d'aquest és un temps en què es sobreposen els cicles individuals; després de la mort del pare, el fill ha de fer efectives les dots i les llegendades endarrerides, a vegades ha de casar els germans... tot això són elements que per argumentar que els hereus han d'adaptar-se a les condicions que els hi imposa la casa. El cicle de l'hereu ha de sotmetre's a la lògica del cicle familiar.

A continuació un quadre delimita els cicles reproductius dels hereus de cal Lluques que es prenen en consideració:

Nom de l'hereu	Període
Pau Soronellas Pàmies	1718-1769
Andreu Soronellas Gondolbeu	1769-1795
Pau Soronellas Estrader	1795-1816
Pau Soronellas Català	1816-1838
Salvador Soronellas Català	1838-1860
Andreu Soronellas Pàmies i Teresa Monné	1860-1906

2. Formació del patrimoni. Pau Soronellas Pàmies (1718-1769)

Lluques Soronellas i Paula Pàmies, casats l'any 1686, aproximadament, van tenir quatre filles i dos fills. L'hereu del seu patrimoni va ser el seu fill primogènit, Francisco Soronellas Pàmies (5)³, nascut l'any 1691. L'altre fill, Pau, quatre anys més jove que

---

³ El número entre parèntesi permet localitzar els membres de la família en la genealogia del final de l'annex.

l'hereu (6) va contraure matrimoni l'any 1718⁴ amb Teresa Gondolbeu Serra. Sent el cabaler, no va tenir accés a la universalitat dels béns del seu pare, per la qual cosa devia optar per assegurar-se la seva reproducció amb una activitat aliena a l'agricultura, l'ofici de traginer. El cabaler, exclòs de l'herència, ha de conformar-se només, quan es tracta com és el cas, d'una casa mitjana, amb uns drets de llegítima que no garanteixen la seva subsistència. En aquests casos les possibilitats són dues: la salarització del treball agrari, esdevenint jornal·ler del camp; i la segona, passar a ser menestral, però amb negoci propi, és a dir, mantenint el control dels factors de producció, cosa que permetia, si tot anava bé, anar constituint un patrimoni propi. Aquest darrer és el cas de Pau Soronellas Pàmies que essent cabaler va aconseguir formar, en tan sols una generació un llinatge patrimonial, una casa; els mitjans pels quals ho va aconseguir van ser els recursos obtinguts amb l'ofici de traginer i el capital terra aportat pel dot de la seva dona. No hi ha dades sobre la llegítima que li van donar ni de l'aportació dotal de la seva dona al matrimoni, però consta que l'any 1733 (15 anys després de contraure matrimoni) tenia un patrimoni xifrat en 13 jornals de terra. La font d'aquesta informació és el cadastre i no especifica la situació de les parcel·les ni la seva qualitat, només en fa una descripció global segons tipus de conreu:

Composició del patrimoni al cadastre de 1733

Tipus de conreu	Extensió en jornals
Terra de blat	4 jornals
Oliveres	2 jornals
Avellaners	4 jornals
Vinya de 1 ^a qualitat	2 jornals
Vinya de 2 ^a qualitat	1 jornal
Total	13 jornals

Font: Cadastre de 1733. AHMLSC. Elaboració pròpia..

A aquests 13 jornals del volum total del patrimoni agrari, cal sumar-hi també la propietat d'una casa de la qual no se n'especifica la situació. El patrimoni era prou voluminós si es considera que no es tractava d'un hereu sinó d'un cabaler. A la recana de 1734⁵ hi ha una descripció detallada de cada una de les peces de terra, i de la seva destinació

⁴ Els capítols matrimonials no ha estat trobats.

productiva⁶. La composició del patrimoni immoble de la família sota la titularitat de Pau Soronellas Pàmies era la següent, l'any 1734:

Composició del patrimoni agrícola a la recana de 1734⁷

Número	Ubicació	Conreus	Extensió
1	Camí de Paret Delgada	Sembrat, vinya i oliveres	1'25 jornals estadístics
2	Camí de les Berengueres	Sembrat i mallol	0'40
3	Camí de la Serra	Vinya i garrofers	0,75
4	Torrent de Cassans	Sembrat	0,75
5	La Sisena	Olivers i avellaners	0,60
6	Mas d'en Valls	Vinya	1,80
7A	Mas Bertran	Erm i figueres	1,25
7B	Mas Bertran	Sembrat	0,60
	Total		9,15 jornals estadístics

Font: Recana del 1734. AHMLSC. Elaboració pròpia.

Aquell mateix any es va adquirir a Francisco Llobart una peça de terra de 1'60 jornals situada al camí de Tarragona i plantada de sembradura. Aquesta parcel·la feia peça amb la que ja es tenia al Torrent de Cassans (núm. 4) perquè hi limitava per la part de ponent. D'aquesta manera el volum patrimonial es situava, l'any 1735, en 10'75 jornals de terra. Però les adquisicions no van acabar aquí, l'any 1739 comença a aparèixer (no es coneix la seva procedència, però molt probablement es tracta d'una compra) una finca a la partida del Mas Bertran, de 1'40 jornals d'extensió i conreada de sembrat i oliveres, que era propietat d'Albert Basseda i que tocava per la part de tramuntana amb la núm. 7B.

L'any 1742 Pau Soronellas compra a Jaume Morgades una peça de terra de 1'25 jornals, plantada d'avellaners i vinya, i situada al Mas d'en Valls. Aquesta compra, igual que l'anterior amplia la superfície d'una finca que ja es tenia en propietat en aquella mateixa

⁵ Arxiu Municipal. Recana de 1734.

⁶ La Recana va ser elaborada com a fonament per a la recaptació de l'impost cadastral. S'utilitzarà com a punt de referència dels diferents canvis de propietat fins l'any 1845 en què es va fer un nou amillament de les terres del terme.

⁷ L'any 1734 hi ha constància de menys jornals de terra que a l'any 1733; el cadastre de 1733 era fet amb anterioritat a la recanació del terme municipal i, per tant, poc fiable. La recana, en canvi, va comportar una nova elaboració que seria la base per a la recaptació de l'impost cadastral per tota la resta del segle XVIII fins arribar als nous amillaments de mitjans del segle XIX. Prenc, per tant com a vàlida la xifra de la recana i es parteix d'una base patrimonial rústica composta per 9'15 jornals de terra, i un patrimoni urbà conformat per dues cases, una de 2ª qualitat i l'altra de 3^a, situades al passatge de la Carnisseria totes dues (veure el

partida (núm. 6). L'extensió del patrimoni agrari ja és de 13'40 jornals, una quantitat considerable si tenim es considera que la mitjana de l'extensió de les explotacions era, a l'època, de 8'81 jornals (Recasens, M., 1992: 229). La pauta que guiava aquestes compres de terra era la concentració parcel·lar que podia fer més rendible l'explotació, a banda que consolidar una finca gran contribuïa també a augmentar el prestigi de la casa.

L'any 1746 torna a ampliar-se el patrimoni, però aquesta vegada l'engrandiment no comporta cap despesa a la casa; prové de l'aportació dotal de Francisca Estrader (3) que aquell mateix any havia contret matrimoni amb el jove hereu de la casa, Andreu Soronellas Gondolbeu (12). Consta que la jove va aportar en dot, ja el mateix any del casament (en anys posteriors aportaria encara més) una peça de terra situada a la partida del Mas Bertran de 1'70 jornals, plantada de sembradura i amb una part erma (núm. 7D). L'any 1749 es va afegir al patrimoni una altra peça de terra que partia amb aquesta última, també donada per Josep Estrader, pare de la jove (núm. 7E, que tenia una extensió de 2'90 jornals i era plantada de sembradura, vinya i figueres. El patrimoni passa a tenir un volum total de 18 jornals. A aquest increment del patrimoni agrari cal afegir-hi l'adquisició d'un immoble urbà l'any 1746, any en què contrau matrimoni el jove hereu. Es compra una casa de 1ª qualitat que era propietat de Joan Oliver, situada al mateix carrer, el passatge de la Carnisseria. L'ampliació del grup domèstic devia tenir molt a veure amb aquesta compra, però per una altra banda cal tenir present també la millora de les condicions de vida que comportà, en ser de millor qualitat i, encara més, el valor simbòlic d'una inversió que a diferència de les terres era econòmicament improductiva, però que tenia una rendibilitat social important: exterioritzar la prosperitat fada la casa.

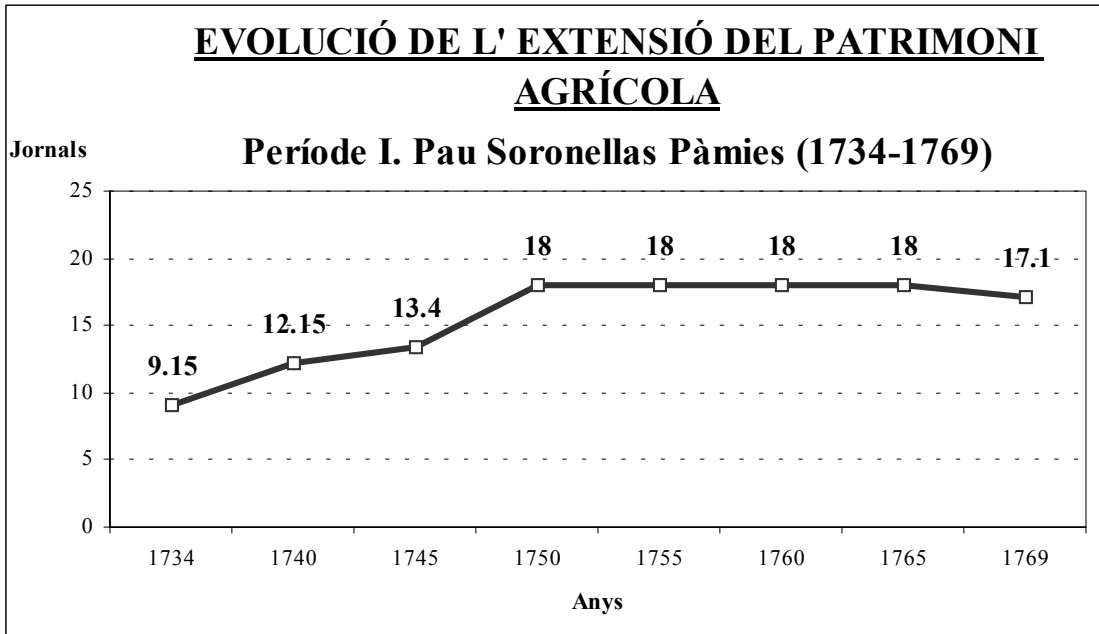
El Pau i la Teresa Estrader van tenir cinc fills, quatre barons i una filla. Tots cinc van arribar, a edat adulta i es van casar, excepció feta del Salvador, un cabaler que va morir jove, amb 41 anys i que va contribuir econòmicament a la casa, aportant el seu treball a les terres i a l'ofici del transport. Probablement, la seva solteria respongui a una forma de fer front a un període de necessitat de mà d'obra a cal Lluques. Aquest període de

---

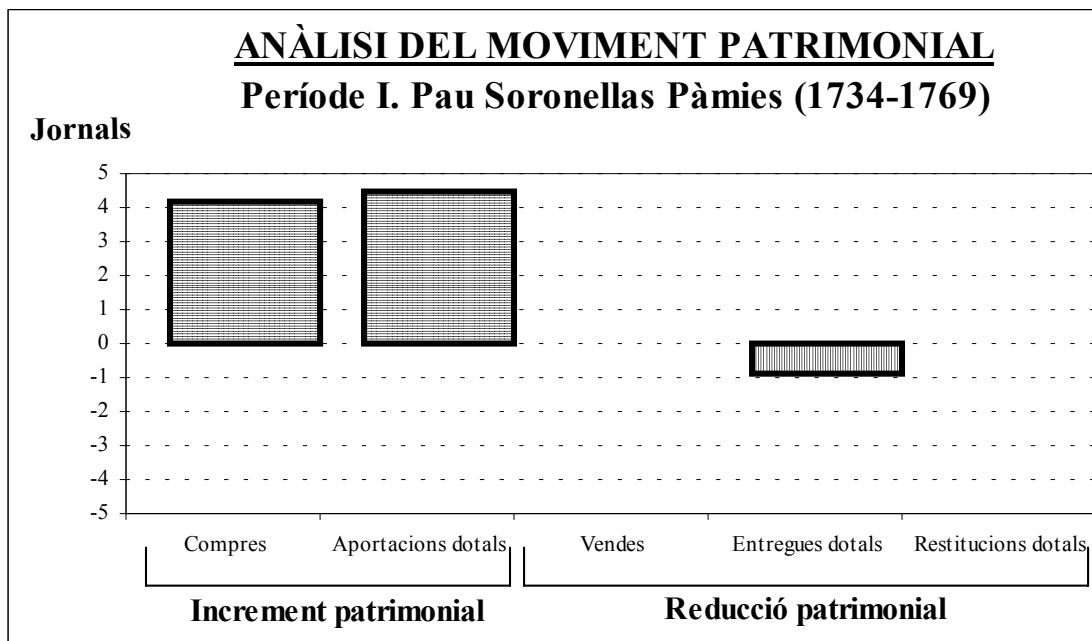
plànol de perímetre urbà a l'annex).

formació patrimonial no va sofrir cap segregació de béns del patrimoni agrari fins que va arribar el moment de dotar els fills cabalers. Els 18 jornals de terra i les tres cases que composaven el patrimoni l'any 1749 es van mantenir invariables fins l'any 1766 en què es va acabar de pagar la dot de la filla primogènita de Pau i Teresa, Francisca Soronellas Gondolbeu (11). Se li va donar la peça de terra núm. 5, una de les més petites, la més dispersa i la més propera al terme municipal d'Almoster, localitat veïna i molt propera a la Selva on havia anat a residir la Francisca després de casar-se amb Joan Vallverdú, un almosterenc, l'any 1743. Dos anys després, el 1768, es fa donació a Francisco Soronellas Gondolbeu (17) el fill menor de Pau i Teresa, de la meitat de la peça de terra núm. 7B. Es devia casar amb una forastera perquè no he trobat el registre del seu casament, tot i que consta com a vidu en el registre sacramental de la seva mort; també en els testaments dels seus pares es fa constar que va ser convenientment dotat en els capítols matrimonials. Probablement no va tenir descendència i va morir jove, perquè aquesta mateixa peça de terra (7B) va passar després a mans de seu germà Salvador (16) que era fadrí. En morir aquest sense haver-se casat, l'any 1771, aquesta peça de terra tornà a ser restituïda al patrimoni familiar. Abans d'aquesta recuperació de llegítima, l'any 1769 havia mort el cap de família, Pau Soronellas Pàmies, quan tenia 73 anys. En aquest moment, el seu fill primogènit Andreu Soronellas Gondolbeu, va passar a fer-se càrrec de cal Lluques.

A continuació faig constar dos quadres que resumeixen, per una banda, tot el moviment patrimonial d'aquest període, això és, les incorporacions de béns al patrimoni familiar a través de compres, aportacions dotals i recuperacions de dots i llegítimes; i aquelles transferències que reduïren el volum patrimonial: les vendes, els atorgament de dots i llegítimes i les restitucions dotals de les joves). Faig constar també quina era la situació del patrimoni a l'inici del període i com va quedar al final. Per una altra banda, un gràfic reflecteix les fluctuacions del total patrimonial (en jornals estadístics) al llarg del període, amb intervals de cinc anys. Faré el mateix per cada un dels períodes.

Font: Cadastre. AMHLSC. Elaboració pròpia.

Font: Cadastre. AMHLSC. Elaboració pròpia.

Els gràfics mostren prou clarament que aquest període s'ha caracteritzat per l'afany d'augment del volum patrimonial. S'han realitzat tres compres (4'25 jornals) i a més l'aportació dotal de la jove Francisca Estrader ha estat tan important que hi ha contribuït enormement. Aquest creixement s'emmarca en un context de prosperitat de l'altra

activitat econòmica, l'ofici de traginer, potser perquè el context econòmic hi era propici i també perquè la casa disposava de força de treball suficient per fer pròspera aquesta activitat juntament amb l'agrícola. És un cicle de màxima prosperitat, de construcció del patrimoni i de la casa, que troba continuació en el període que ara analitzaré (1768-1795).

3. Consolidació. Andreu Soronellas Gondolbeu (1769-1795)

Molt probablement Andreu Soronellas Gondolbeu (12) va ser nomenat hereu en els capítols matrimonials que es van redactar amb motiu del seu casament, tal i com era costum; en tot cas, és segur que se'l va confirmar com a hereu a títol testamentari, tant per part del seu pare, Pau Soronellas Pàmies, com per part de la seva mare, Teresa Gondolbeu Serra. L'Andreu s'havia casat l'any 1746, quan tenia 24 anys, amb Teresa Estrader, filla cabalera d'una família pagesa també propietària d'un patrimoni mitjà de la Selva. Andreu Soronellas va exercir durant tota la seva vida, fins que va morir als 73 anys, l'ofici de pagès i de traginer, les dues activitats iniciades pel seu pare. Per tirar endavant la casa, va comptar amb l'ajut dels seus germans Pau i Francisco, fins que es van casar, i de Salvador, que va restar fadrí a cal Lluques, fins el moment de la seva mort, als 39 anys. També durant alguns anys, mentre els fills eren petits, quan la mà d'obra familiar disponible flaquejava, la casa va comptar amb l'ajut de dos mossos.

L'Andreu i la Francisca Estrader van tenir set fills, dos fills i cinc filles, dues de les quals no van arribar a l'edat adulta. Al contrari que a l'anterior generació, en aquesta hi ha més presència femenina en la descendència i aquest és un factor a tenir en compte per entendre l'inici d'una etapa de decadència perquè van coincidir la manca de mà d'obra masculina i la necessitat d'atorgar dots a tres filles. De tota manera l'he qualificada com una etapa de consolidació, perquè el saldo final del període encara és positiu, no és fins a la propera generació que la casa comença a decandir. En aquesta etapa les coses van anar bé, el patrimoni va créixer encara una mica, es va continuar exercint l'ofici de traginer i els casaments dels fills van ser socialment satisfactoris.

La transmissió de béns a Andreu Soronellas Gondolbeu es va fer efectiva quan ell tenia 47 anys, l'any 1769, després de la mort del seu pare. En aquell moment, el patrimoni agrari estava compostat per les següents propietats:

Composició del patrimoni agrari al 1769

Núm.	Partida	Extensió
1	Camí de Paret Delgada	1'25 jornals estadístics
2	Camí de les Berengueres	0'40
3	Camí de la Serra	2'50
4A	Torrent de Cassans	0'75
4B	Camí de Tarragona	1'60
6A	Mas D'en Valls	1'80
6B	Mas D'en Valls	1'25
7A	Mas Bertran	1'25
7B	Mas Bertran $\frac{1}{2}$	0'30
7C	Mas Bertran	1'40
7D	Mas Bertran	1'70
7E	Mas Bertran	2'90
	Total	17,10 jornals

Font: Cadastre del 1739. AHMLSC. Elaboració pròpia.

El patrimoni agrícola heretat per Andreu Soronellas, en el moment de ser-li transmès l'any 1768, era de 17'10 jornals⁸ de terra, concentrats en 6 finques diferents i distribuïts en sis partides del terme municipal. El 1771 retorna a la casa la meitat de la peça de terra 7B (0'30 jornals) que havia estat atorgada al Francisco en concepte de llegítima. El patrimoni es va mantenir estable fins l'any 1778 en què Andreu Soronellas (12) compra a Pau Maymó, veler de la Selva una peça de terra que limitava per “solixent i migdia” amb la finca núm. 6B. Aquesta parcel·la tenia una extensió de 2'40 jornals i era conreada de vinya i avellaners; amb aquesta compra Andreu Soronellas es fa càrrec d'un censal que pesava sobre l'immoble. El patrimoni continua augmentant fins a tenir 19'80 jornals l'any 1778. Cada cop les finques són més grans; totes les compres són de peces de terra que limiten amb les que ja es posseeixen, hi ha una clara tendència a engrandir el patrimoni sense dispersar-lo. Aquesta tendència a la concentració parcel·lar es fa palesa també l'any 1785 en què té lloc la primera venda. Es ven a Josep Bergadà la peça núm.

⁸ D'aquests 17'10 jornals, 4'60 (peces 7D i 7E) eren en concepte de dot de la seva esposa, però com que foren

2, es tracta d'una parcel·la dispersa i de dimensions reduïdes (0'40 jornals) que, ben segur, no aportava res al conjunt patrimonial.

L'any 1786 té lloc la venda de la meitat de la peça de terra núm. 7B, només són 0'30 jornals. Aquesta venda està, però contrarestada per un nou termini de l'aportació dotal de l'esposa del cap de família, Francesca Estrader (13). Aquest mateix any, s'incorpora a l'explotació una peça de terra situada a la partida del Camí de Perafita i que era propietat de Josep Estrader, pare de Francisca Estrader. Aquest tros tenia 1'10 jornals d'extensió i era plantada de sembradura i mallol. L'aportació dotal de la Francisca no acaba aquí perquè l'any 1787 s'afegeix una altra peça al total de propietats de cal Lluques que forma part també de la dot. És una parcel·la situada a la partida de la Coma de 0'90 jornals d'extensió, la meitat plantada d'avellaners i l'altra meitat erma. Amb aquest tros de terra es dona per acabada l'aportació dotal de Francisca Estrader, és una dot voluminosa que ha sumat un total de 6'60 jornals de terra.

L'any 1787, el patrimoni es composava de 21'10 jornals de terra, distribuïda en 6 partides del terme municipal (veure quadre de la distribució del patrimoni en les partides del terme municipal). El 1773 havia contret matrimoni el fill primogènit d'Andreu Soronellas Gondolbeu, Pau Soronellas Estrader (19). Pau es va casar amb Rosa Català i Punsoda, de la localitat veïna d'Alcover. En els seus capítols matrimonials Pau va ser instituint hereu de cal Lluques i la seva dona va aportar en dot 700 lliures en metàl·lic.

L'any 1744, un any després de l'hereu, es va casar la seva germana, Antònia Soronellas Estrader (21) amb Pere Roig Anguera, pagès de la Selva, qui en els capítols matrimonials es va dotar amb l'herència universal que li havien deixat els seus pares, ja difunts, en testament. Antònia va ser dotada pels seus pares amb 600 lliures i es pactà que en el cas de no disposar de diners en el moment de complir-se els terminis, se li donaria, a canvi dels diners, una peça de terra sense determinar. Es va prendre la segona opció perquè l'any 1789, 15 anys després del casament, es va traspasar a Pere Roig la peça de terra 7A. És el començament d'una llarga i progressiva davallada patrimonial.

---

incorporades al patrimoni abans de la transmissió, es comptabilitzen com a patrimoni heretat.

Distribució del patrimoni per partides. 1787

Núm.	Partida	Extensió
1	Camí de Paret Delgada	1'25
3	Camí de la Serra	2'50
4 ^a - 4B	Camí de Tarragona	2'35
6A-6B-6C	Mas d'en Valls	5'45
7A-7B-7C-7D	Mas Bertran	7'55
9	La Coma	0'90
8	Camí de Perafita	1'10
	Total	21'10 jornals estadístics

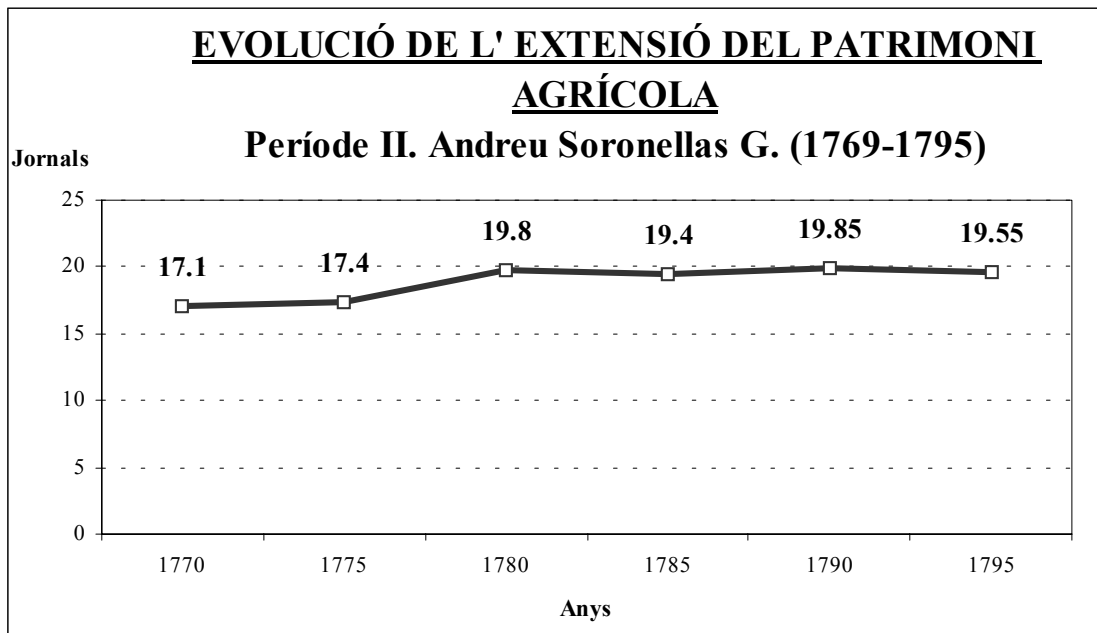
Font: Cadastre del 1787. AHMLSC. Elaboració pròpia.

L'altra germana d'Antònia, Teresa Soronellas Estrader (23), es va casar l'any 1782 amb Josep Virgili, patró de xàvega de Tarragona. Consta que va tenir una bona dot, no n'he pogut con`peixer els detalls, però la seva dot no serà satisfeta fins després de la mort dels seus pares, amb molt de retard. El mateix passa amb la dot de l'altra germana, Josepa (24), casada l'any 1788 amb Josep Grau d'Almoster. En la seva dot hi entrava la donació de la meitat de la peça de terra núm. 3 (1,25 jornals), però la donació no es va fer efectiva fins el període següent.

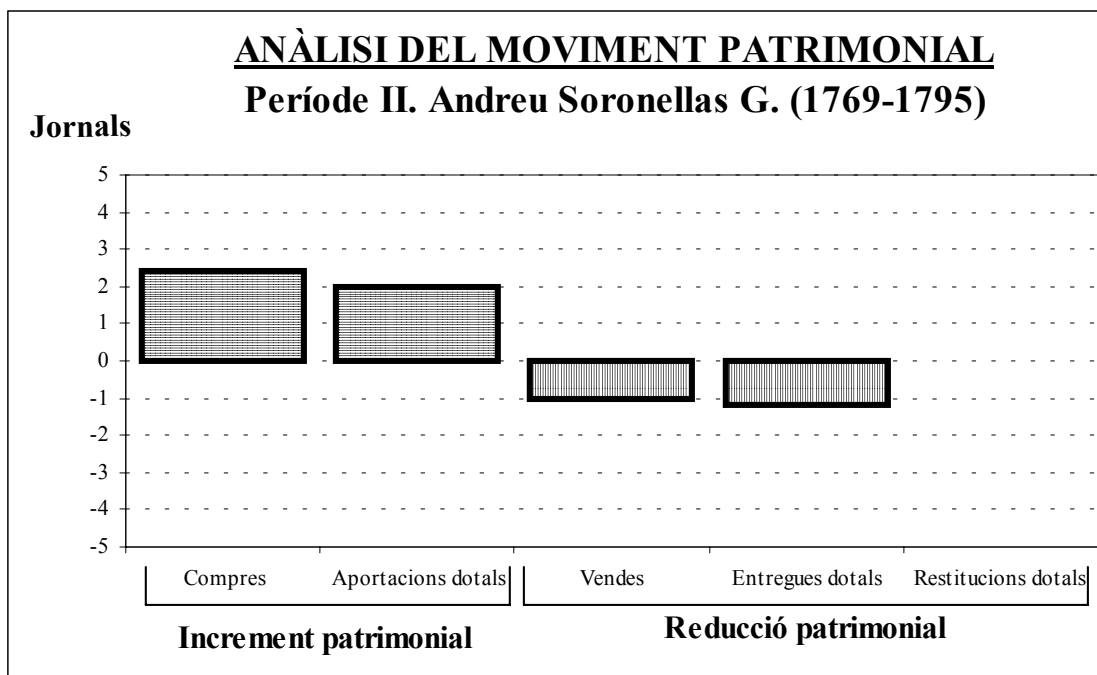
L'any 1793 Andreu Soronellas Gondolbeu i el seu fill Pau S. Estrader van vendre a carta de gràcia la peça de terra núm. 7B (la meitat, l'altra meitat havia estat venuda amb anterioritat). A partir d'aquest any i fins a 1795 en què té lloc el canvi generacional (mort d'Andreu Soronellas Gondolbeu), no es produeix cap altre canvi en la composició del patrimoni.

En els gràfics de resum es pot veure quina evolució ha tingut el patrimoni durant aquest període. S'ha caracteritzat per un manteniment del volum heretat, amb pocs canvis, tot i que s'han produït vendes de trossos petits, el saldo acaba sent positiu. L'atorgament de dots a les filles d'Andreu Soronellas comportarà una davallada considerable del patrimoni, però no tenen lloc fins el període que segueix. És una etapa de manteniment, es dona un cert estancament que comença ja a prologar la precarietat amb què tindrà lloc la reproducció del dos períodes següents. La prosperitat s'ha basat, en part, sobre una base irreal com és l'endeutament i se'n comencen a pagar les

conseqüències.

Font: Cadastre. AHMLSC. Elaboració pròpia.

Font: Cadastre. AHMLSC. Elaboració pròpia.

4. Començament de la desintegració. Pau Soronellas Estrader (1795-1816)

Pau Soronellas Estrader, fill primogènit d'Andreu S. Gondolbeu i de Francisca Estrader, va succeir al seu pare quan aquest va morir l'any 1795. El Pau tenia llavors 47 anys i ja era vidu. Feia 22 anys que s'havia casat amb Rosa Català, morta de part el 1792, amb qui havia tingut quatre fills i dues filles dels quals només dos fills barons van arribar a edat adulta, l'hereu que es deia Pau com el seu pare i el Salvador, el fill menor. El més significatiu d'aquest període de decadència, és l'adversitat demogràfica, es tracta d'una generació marcada per una elevada mortalitat en la descendència, cosa que va dificultar la reproducció de la família i de la casa.

Quan Pau es va fer càrrec de la casa, el patrimoni estava compost per 19'55 jornals de terra, distribuïts en 6 finques diferents. La finca més gran era la del Mas Bertran que ocupava 6 jornals en el conreu de sembrat, vinya, i oliveres; la seguia la del Mas d'en Valls, de 5'45 jornals que era la única situada a la muntanya, totes les demés eren al pla i que estava plantada de vinya, i avellaners; la del Camí de la Serra, de 2'5 jornals, plantada de vinya, garrofers i olivers; la del Camí de Tarragona que amb 2'35 jornals d'extensió era plantada de sembrat, vinya i olivers; la peça de terra del Camí de Paret Delgada de 1'25 jornals, plantada de vinya, oliveres i sembrat; la finca del Camí de Perafita de 1'10 jornals, plantada de sembrat i vinya; i, finalment, la de la Coma de 0'90 jornals i conreada amb avellaners i garrofers.

Composició del patrimoni a l'any 1795

Núm.	Partida	Extensió
1	Camí de Paret Delgada	1'25
3	Camí de La Serra	2'50
4A	Torrent de Cassans	0'75
4B	Camí de Tarragona	1'60
6A	Mas d'en Valls	1'80
6B	Mas d'en Valls	1'25
6C	Mas d'en Valls	2'40
7C	Mas Bertran	1'40
7D	Mas Bertran	1'70
7E	Mas Bertran	2'90
8	Camí de Perafita	1'10
9	La Coma	0'90
	TOTAL	19'55 jornals estadístics

Font: Cadastre del 1795. AHMLSC. Elaboració pròpia.

Concentració de les peces de terra del patrimoni per finques, segons la partida. 1795

Identif.	Partida	Conreu	Extensió
I	Mas Bertran	Oliveres	6'30
II	Mas d'en Valls	Avellaners, vinya	5'45
III	Camí de la Serra	Vinya, garrof. olivers	2'50
IV	Camí de Tarragona	Sembrat, vinya i olivers	2'35
V	Paret Delgada	Vinya, olivers i sembrat	1'25
VI	Camí de Perafita	Sembrat, vinya	1'10
VII	La Coma	Avellaners, garrofers	0'90

Font: Cadastre del 1795. Arxiu Històric de la Selva. Fons Municipal

Es repeteix el policultiu a totes les finques i el cultiu predominant és encara la vinya; l'existència de parts ermes és un indicatiu que en aquest moment la producció és suficient per a fer front al manteniment del grup familiar, de no ser així, aquestes parts ermes haurien estat conreades. Això no obstant, aquest període és de crisi, com queda reflectit en la reducció del volum patrimonial que fins aquest moment havia anat creixent tant per compres com per les paortacions dotals.

En el moment de fer-se càrrec de la casa, l'any 1795, a cal Lluques hi havia dèficit de treball femení. Amb la mort de la jove, les feines de reproducció de la família havien de

recaure en la mare de Pau, Francisca Estrader que tenia ja més de 70 anys, urgia el casament de l'hereu que llavors tenia només 20 anys. Només es va esperar dos anys, l'any 1797 el fill primogènit, Pau Soronellas Català (31) es va casar Maria Roger que aportà una dot modesta (en aquest moment es requeria capital reproductiu més que productiu), una peça de terra de menys d'un jornal d'extensió que es va incorporar immediatament al patrimoni familiar. El Pau, a la seva vegada va ser nomenat hereu en els capítols matrimonials i el seu pare es va reservar l'usdefruit de tots els béns i 3.500 lliures per a dotar els altres fills. Aquell mateix any es va vendre una de les cases de 2ª qualitat que la família posseïa al Passatge de la Carnisseria, el comprador va ser Joan Baget que va pagar per la casa 750 lliures.

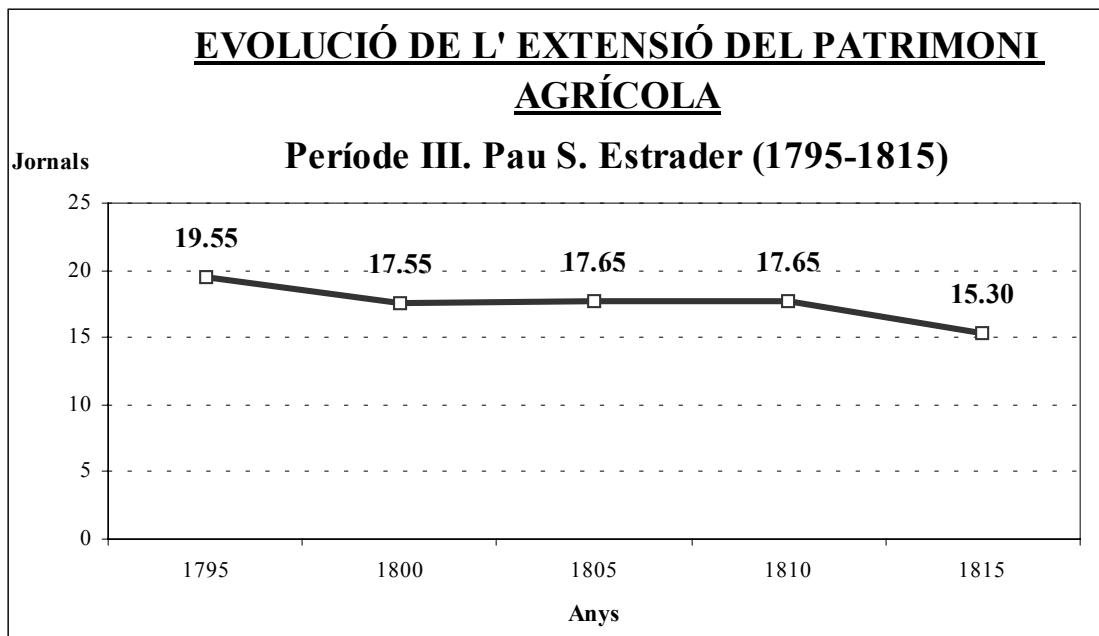
L'any 1798 té lloc la primera venda important i que va disminuir considerablement el patrimoni en general i la finca del Mas Bertran en particular. Es va vendre a Francisco Casas, familiar del St. Ofici de la Inquisició de Tarragona, la peça de terra 7E, de 2'90 jornals pel preu de 1.300 lliures, 522 de les quals se les va quedar el comprador per satisfer els deutes de Pau S. Estrader (19). Malgrat la mala situació econòmica que s'endevina d'aquesta venda, Pau (19) compra l'any 1799 una porció de terreny urbà a Andreu Genius. Aquesta parcel·la era situada prop de cal Lluques, a fora muralles, i devia adquirir-se amb la intenció d'edificar-lo cosa que mai es va arribar a fer. Per poder realitzar aquesta compra, Pau crea un censal i el pagament el realitza a terminis, prova de la manca de liquidesa monetària del moment.

L'any 1801 mor Maria Roger (38) l'esposa del jove hereu, Pau S. Català, i en fer-ho sense haver tingut fills, la peça de terra que va aportar en dot, juntament amb els diners han de ser restituïts als seus pares. L'any 1802 es compra un tros d'un jornal d'extensió, plantat de sembradura, vinya i oliveres situat a la partida del Camí de Perafita. Era propietat de Joan Navés i d'Antònia Domènech, consorts, es paguen 650 lliures. Ja no es produeixen més canvis fins l'any 1812 i 1813 en què s'entreguen definitivament les dots a les germanes de Pau S. Estrader, Teresa i Josepa. Cal recordar que la primera va contraure matrimoni l'any 1782 i la segona, l'any 1788; eren doncs, dots pactades durant el període anterior i que no s'havien fet efectives. A la Teresa se li fa donació de la peça

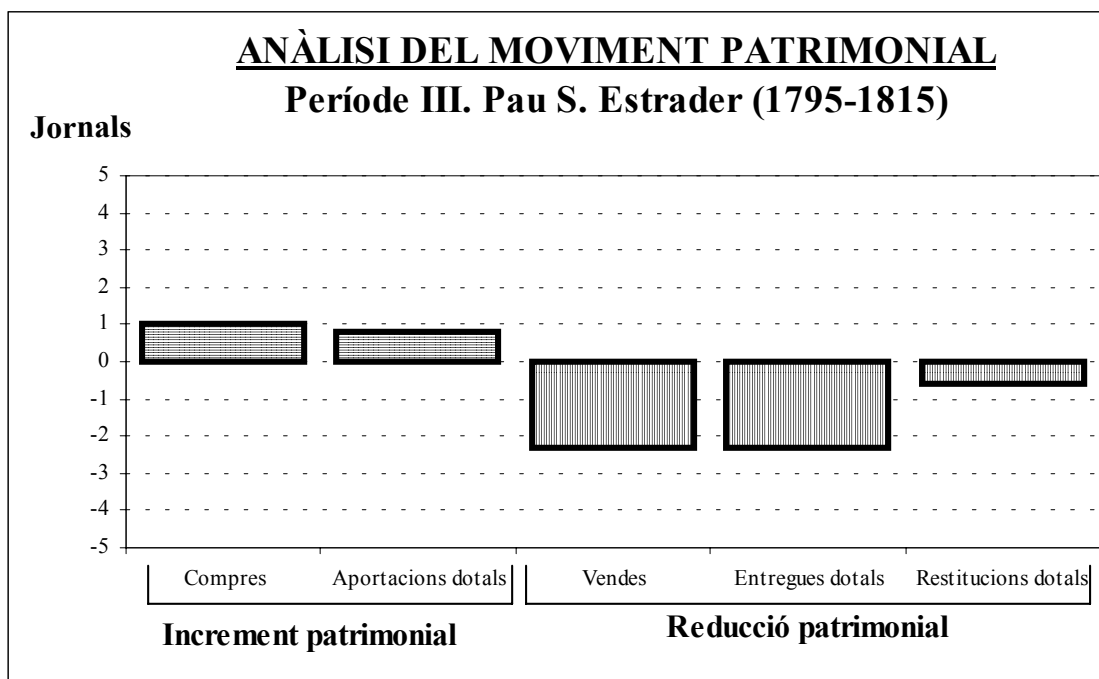

de terra núm. 8A i a la Josepa se li entrega la meitat de la peça de terra núm. 3. Aquests traspassos es sumen a les vendes que ja havien tingut lloc i provoquen una reducció important del patrimoni que ja roman estable des d'aquest moment i fins el final del període, amb la mort de Pau Soronellas Estrader, l'any 1816. En el seu testament, Pau ratifica el nomenament d'hereu que va fer en els capítols matrimonials del seu fill Pau Soronellas Català, malgrat que les males relacions entre pare i fill es van fer més que manifestes a partir de l'any 1812, quan Pau Soronellas Estrader, el cap de família es va casar en segones núpcies amb Paula Baget. Aquest casament devia ser interpretat com una ingerència en la casa en la qual hi vivien llavors, el cap de família el seu fill hereu, la jove i un cabaler encara fadrí, el Salvador. Durant els anys que van entre el 1812 i el 1816, els dos Pau Soronellas es van partir el patrimoni i van pagar els impostos per separat, com si de dues unitats familiars es tractés; malgrat la situació, no consta que mantinguessin residències separades.

Aquest període s'ha caracteritzat pel desmembrament de la base patrimonial, tant a través de vendes com a través dels atorgaments de les dots endarrerides del període anterior. És un període de conjuntura desfavorable (crisi de finals del XVIII i començaments del XIX) que dificulta la recuperació. D'aquesta manera s'inicia una davallada que al període següent tampoc podrà ser redreçada perquè s'hauran de satisfer els deutes contrets per Pau Soronellas Estrader en aquest període (veure els quadres resum de la pàgina següent).

Font. Cadastre. AHMLSC. Elaboració pròpia

Font. Cadastre. AHMLSC. Elaboració pròpia

5. Descomposició del patrimoni. Pau Soronellas Català (1816-1838)

Pau Soronellas Català va se instituït hereu del patrimoni de la casa en els capítols matrimonials que es van redactar en motiu del seu primer matrimoni amb Maria Roger l'any 1797, però aquesta va morir sense descendència l'any 1801. Un any més tard, l'hereu es casà en segones núpcies amb Teresa Pàmies Roig, de la qual tampoc va tenir descendència. Aquest període està marcat per la manca de regeneració biològica de la casa, per la manca de persones, fills i filles que facin possible la reproducció social. Es una etapa de crisi profunda en la qual es posa en perill la reproducció econòmica, tant per la reducció del patrimoni agrari, com per l'abandonament, l'any 1828, de la font d'ingressos procedent del treball menestral, l'ofici de traginer.

A continuació un quadre detalla la composició del patrimoni agrari familiar en el moment en què Pau Soronellas se'n va fer càrrec, l'any 1816.

Composició del patrimoni a l'any 1816

Núm.	Partida	Extensió
1	Camí de Paret Delgada	1'25
3	Camí de La Serra 1/2	1'25
4A	Torrent de Cassans	0'75
4B	Camí de Tarragona	1'60
6A	Mas d'en Valls	1'80
6B	Mas d'en Valls	1'25
6C	Mas d'en Valls	2'40
7C	Mas Bertran	1'40
7D	Mas Bertran	1'70
8	Camí de Perafita	1'00
9	La Coma	0'90
	TOTAL	15'30 jornals estadístics

Font: Cadastre del 1816. AHMLSC. Elaboració pròpia.

Aquestes són les terres que va trobar en el patrimoni Pau S. Català l'any 1816, quan tenia 41 anys. La seva primera intervenció sobre la composició del patrimoni de la casa va tenir lloc un mes després de la mort del seu pare, quan es va vendre la peça de terra núm.1 per 825 lliures, el comprador, Salvador Rius, de l'Albiol, la va pagar al comptat,

però Pau ja tenia el producte de la venda empleat en satisfer els nombrosos deutes que havia deixat el seu pare. El mateix dia de la venda, Pau va atorgar, davant Notari, una escriptura de possessió i inventari dels béns immobles que li havia deixat el seu pare, hi consten les següents propietats:

Composició del patrimoni al 1816. Inventari de Pau S. Català

Partida	Extensió (en jornals del país)
Mas Bertran	7
Mas Bertran	5
Mas d'en Valls	18
Camí de Tarragona	12
Total	42 jornals del país

Font: Escripura de possessió i inventari. Arxiu Patrimonial

En aquest inventari s'ometen determinades peces de terra; hi falten, el Camí de la Serra, el Camí de Perafita i la Coma; i també hi ha una sobrevaloració de la superfície total de les parcel·les. Segons les dades del cadastre, que són les que fins ara he utilitzat, l'any 1816 el Mas Bertran tenia una extensió total de 3'1 jornals (Pau en declara 12); el Mas d'en Valls tenia, segons el cadastre, 5'45 jornals, (Pau en declara 18); i el camí de Tarragona tenia, segons el cadastre 2,35 jornals (Pau n'inventaria 12). La primera causa d'aquesta diferència d'extensió tan acusada entre les dues fonts documentals, és el tipus de jornal que s'ha utilitzat en el càlcul. El cadastre utilitza el jornal estadístic que equival a 0'6084 ha. (Cardó Soler, 1983: 93), mentre que l'inventari utilitza el jornal del país o local que varia a cada població i que a la Selva era particularment petit, 0'25 ha. D'aquesta manera s'explica, en part el gran nombre de jornals de terra que fa constar Pau S. Català en el seu inventari del 1816. En el quadre que segueix ho convertirem en ha. per constatar la diferència real:

Partida	Cadastre*	Inventari**
Mas Bertran	1,89 ha.	3,0 ha.
Mas d'en Valls	3,30 ha.	4,5 ha.
Camí de Tarragona	1,43 ha.	3,0 ha.
Total	6,62 ha.	10,5 ha.

*Font: Cadastre del 1816. AHMLSC. Elaboració pròpia.

**Font: Escripura de possessió i inventari. Arxiu Patrimonial

La sobrevaloració de l'extensió de les propietats pot haver estat feta voluntàriament per part de Pau, o pot haver estat fonamentada en un error de càlcul d'ell o del cadastre que, a l'any 1816 encara xifra les superfícies segons la recana feta el 1734, tot i que en aquests 81 anys les variacions en el total de superfície de les parcel·les poden haver estat moltes⁹. De tota manera, continuo prenent com a punt de referència les dades del cadastre fins l'any 1849 en què es fa un nou amillament del terme municipal. Serà en aquell moment que podrem considerar les diferències d'extensió existents entre una font i l'altra.

La segona mancança de l'inventari fet per Pau S. Català és que no va fer inventari de les peces de terra de la Coma, el camí de Perafita i el camí de la Serra. Pel que fa a la meitat de la peça de terra del Camí de la Serra que quedava en mans de la família, és venuda el mes de setembre d'aquell mateix any a Anton Masquef¹⁰. La venda ja devia estar emparaulada en el moment de fer l'inventari, no és estrany doncs que ja no hi consti. Quant al camí de Perafita, la situació és una altra. Aquesta peça de terra va ser atorgada en concepte de llegítima paterna al germà ultimogènit de Pau, Salvador S. i Català, el qual havia contret matrimoni aquell mateix any amb Maria Pàmies Roig, germana de la dona de Pau, la seva cunyada. Donat que, excepcionalment, en Salvador es va quedar residint a la casa paterna després de casar-se, la peça de terra, a la pràctica, continuava formant part del patrimoni, però, formalment era del Salvador, per això el seu germà Pau no podia inventariar-la al seu nom. Finalment, l'any 1820, el Salvador va marxar de cal

⁹ Quan es produeixen canvis de propietat, al cadastre consta que el traspàs es fa d'un peça sencera o de la seva meitat, i d'aquesta manera es perden petites porcions de terra que a la llarga donen errors notables en les dades.

¹⁰ L'altra meitat (1'25 jornals) la van donar en dot a Josepa Soronellas Estrader l'any 1813.

Lluques per anar a viure a Valls, en aquest moment, el tros del camí de Perafita deixa de formar part del patrimoni familiar. La peça de terra de la Coma, també va ser donada pel mateix Pau S. Català al seu germà Salvador per a satisfer-lo dels seus drets de llegítima materna. D'aquesta manera, realment, tal i com consta en l'inventari, només quedaven en poder de Pau Soronellas les peces de terra número: 4A, 4B, 6A, 6B, 7C i 7, que sumaven un total de 10'90 jornals estadístics.

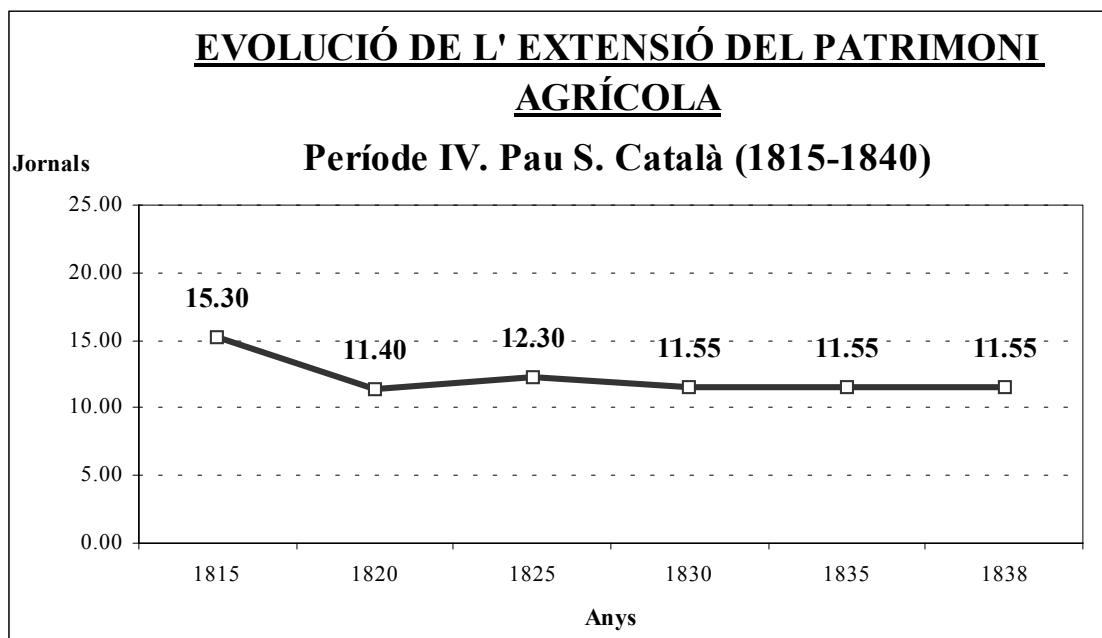
Amb posterioritat es produeixen dues incorporacions d'immobles al patrimoni familiar; l'any 1817 Pau, malgrat la decadència manifesta, compra a carta de gràcia una tros de terra de 0'50 jornals a la partida del Mas Bertran i l'any 1822 es fa efectiva la dot que se li atorgà en capítols a la seva dona, Teresa Pàmies (39) i que encara no li havien fet efectiva. La peça de terra en qüestió era situada a la partida del Prat i tenia 0'90 jornals de superfície, plantada de vinya. El volum del patrimoni es situa, després d'aquestes dues incorporacions en 12'30 jornals, i aquesta serà la seva extensió fins l'any 1826 en què es ven la peça de terra que havia estat comprada a carta de gràcia l'any 1817.

El patrimoni de Pau torna a reduir l'extensió l'any 1829 en què ven perpètuament al seu germà Salvador, fabricant de carros i resident a Valls, la peça de terra 4A del Camí de Tarragona (torrent de Cassans). El producte de la venda es destina a pagar un deute que havia contret el seu pare. De tota manera, el Salvador cedeix voluntàriament al seu germà l'usdefruit de la peça de terra venuda. Aquesta és la darrera transacció duta a terme per Pau S. Català fins el moment de la seva mort que va produir-se l'any 1838, quan tenia 63 anys.

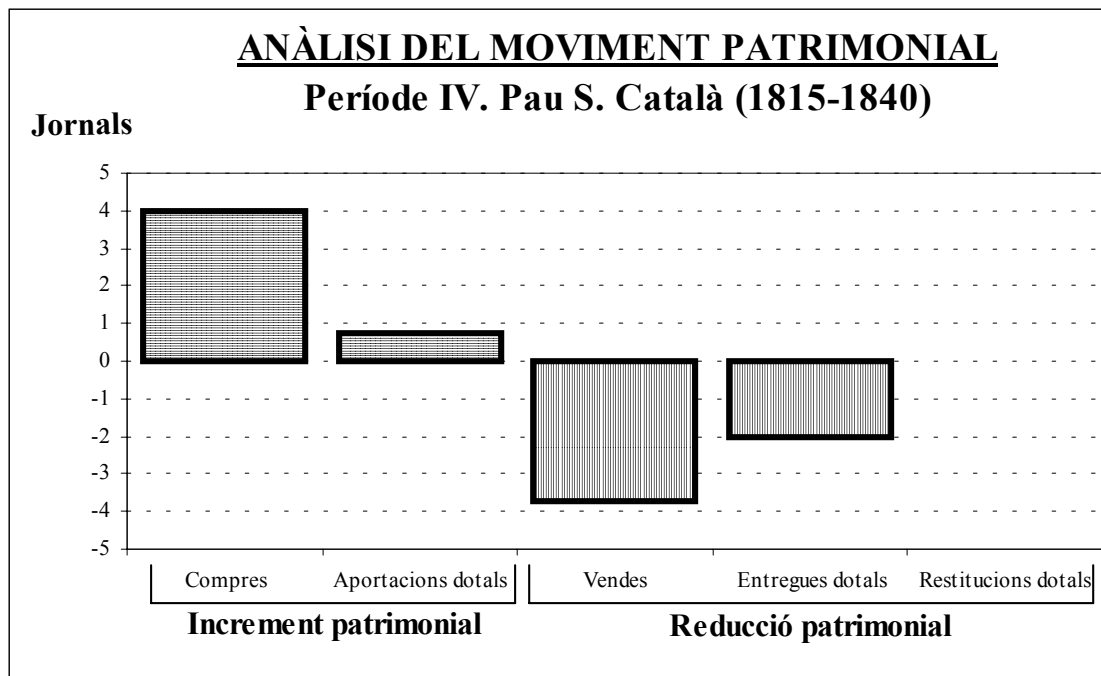
Com es pot observar en els gràfics següents, el període en què en Pau S. Català va administrar el patrimoni familiar és el que manifesta més signes de desintegració. El motiu és, en gran part, l'obligació de satisfer els deutes que el seu pare havia contret i que no són liquidats fins aquest període. Les vendes que tenen lloc en aquests anys s'haurien d'haver produït en el període anterior, però l'endeutament va ajornar el procés. Per altra banda, el grup domèstic es veu tan reduït en aquest període que la manca de

---

força de treball que es faci càrrec del negoci del transport i, alhora, de l'explotació agrícola comporta també una subexplotació dels recursos i una productivitat molt més baixa. Són tota una pila de factors que conflueixen en aquest període i que determinen la desintegració patrimonial. L'any 1838 es tanca un cicle de llarga durada en l'evolució del patrimoni; aquest cicle comença amb la formació patrimonial cap a l'any 1718 i acaba amb la pèrdua de bona part de les propietats l'any 1838.

Font: Cadastre. AHMLSC. Elaboració pròpia

Font: Cadastre. AHMLSC. Elaboració pròpia

6. Renovació patrimonial. Salvador Soronellas Català (1838-1860)

Pau Soronellas Català va morir sense descendència i, ateses les disposicions testamentàries del seu pare, el va succeir el seu germà petit Salvador Soronellas Català. Ja he fet referència a què després del seu casament, l'any 1816, amb Maria Pàmies Roig, en Salvador es va quedar residint a casa amb el seu germà, però quatre anys més tard trasllada la seva residència a Valls on s'instal·la com a mestre de carros. A partir d'aquell moment, Salvador anirà conformant el seu propi patrimoni mitjançant l'adquisició d'algunes propietats al terme de la Selva, aquesta és una bona prova que la seva intenció era tornar al seu poble d'origen i, mes en concret, a fer-se càrrec del patrimoni dels seus pares. El Salvador combinarà tota la vida l'ofici de carreter, que li va proporcionar els recursos necessaris per refer el patrimoni, amb les rendes provinents d'un patrimoni agrari que va anar engrandint i que li va permetre construir de nou per a cal Lluques, una posició social mitjana acomodada a la comunitat.

El seu retorn es produeix l'any 1830¹¹. Aquell mateix any compra a carta de gràcia els baixos i l'entresol d'una casa situada al raval de Sant Pere a Joaquim Ferrando. Serà en aquesta casa que residirà fins el moment en què, després de la mort del seu germà l'any 1838, es trasllada a la seva casa d'origen amb la seva família (esposa i tres fills). La composició del patrimoni deixat per Pau S. Català sumava un total de 11'35 jornals als que cal restar-hi la peça assenyalada amb el núm. 11 que era la que va aportar en dot l'esposa de Pau; com que no hi havia hagut fills, la dot havia de ser restituïda, juntament amb una indemnització de 325 lliures en concepte de restitució de la meitat de l'escreix i de les millores. En contrapartida, la vídua restitueix el patrimoni al seu cunyat; un total de 10'45 jornals, als que cal afegir les propietats del patrimoni particular que el Salvador tenia l'any 1838:

Composició del patrimoni agrari l'any 1838

Núm.	Partida	Extensió
4B	Camí de Tarragona	1,60
6A	Mas d'en Valls	1'80
6B	Mas d'en Valls	1'80
6C	Mas d'en Valls	2'40
7C	Mas Bertran	1'40
7D	Mas Bertran	1'70
11	El Prat	0'90
	Total	11'05 jornals estadístics

Font: Cadastre del 1838. AHMLSC. Elaboració pròpia.

Composició del patrimoni propi de Salvador Soronellas Català 1838

Núm.	Partida	Extensió	Procedència
4A	Camí de Tarragona	0'75	Compra (1829)
7B	Mas Bertran	0'30	Compra (1828)
8B	Camí de Perafita	1'00	Llegítima paterna
9	La Coma	0'90	Llegítima materna
12	El Prat	1'25	Dot esposa (1828)
13	Camí de l'Horta	0'35	Compra (1835)
	Total	4'25 jornals estadístics	

Font: Cadastre del 1838. AHMLSC. Elaboració pròpia.

¹¹ La fixació de la seva residència a la Selva l'any 1830 l'hem trobat constatada tant en el padró d'aquest any, com en el certificat de bona conducta que demanà, per tal de poder fer efectiu el canvi de residència, a l'ajuntament de Valls i a la parròquia de Sant Tomàs, també de Valls.

D'aquests 4'25 jornals, tan sols 1'60 corresponen a trossos de terra nous (núm. 12 i 13), la resta, s'havien segregat anteriorment del patrimoni de cal Lluques i el Salvador les torna a incorporar. Dues, el Camí de Perafita i la Coma els hi van donar en concepte de llegítimes paterna i materna i les altres dues (núm. 4A i 7B) les va comprar.

Salvador Soronellas dur a terme una veritable recomposició patrimonial no tan sols amb l'adquisició de noves propietats, sinó també retornant-hi propietats que se n'havien després, sigui per concepte de dots, sigui per acte de venda. L'any 1838, ja amb el Salvador, el patrimoni estava compost per 14'70 jornals, dues cases i un solar. El Salvador havia contret matrimoni amb Maria Pàmies, la germana de l'esposa del seu germà Pau; va ser un cas de matrimoni doble, dos germans amb dues germanes. El Salvador i la Maria van tenir vuit fills, però només cinc van arribar a l'edat adulta, tres barons i dues filles. El primogènit, Andreu S. Pàmies (41) es va casar l'any 1843 amb M. del Carme Casanovas Matas, filla d'una família pagesa acomodada del poble. En els capítols matrimonials, l'Andreu és nomenat hereu universal, per la seva banda, Antònia Matas, mare de la jove i el seu fill Josep doten a la M. del Carme amb 600 lliures, no aporta cap immoble, per la qual cosa aquest casament no modifica l'extensió del patrimoni. Però la jove mor l'any 1847 i la dot ha de ser restituïda perquè no va arribar a tenir fills.

Aquell mateix any (1847) va contraure matrimoni la germana de l'Andreu, Rosa S. Pàmies (42) amb Pau Mallafrè Fontanet. En els capítols matrimonials els seus pares la van dotar amb la meitat de la peça de terra núm. 8B. L'any 1849 va casar-se l'altra filla del Salvador, Maria S. Pàmies (43) amb Joan de la Creu Ferrater, va ser dotada amb l'altra meitat de la peça de terra 8B i també amb una quantitat en metàl·lic. Aquest mateix any es va casar en segones núpcies l'hereu, Andreu, amb Teresa Monné Batlle, d'Almóster. En els capítols, els seus pares ratifiquen a l'Andreu la donació universal de tots els béns, mentre que la Teresa aporta en dot dues peces de terra situades al terme municipal d'Almóster, una donació que mai es va fer efectiva.

Malgrat les donacions fetes a les seves filles, l'any 1845, en l'amillament, consten les

següents finques a nom d'en Salvador S. Català:

Composició del patrimoni agrari l'any 1845

Partida	Extensió	Conreus
La Coma	0'79 jornals	Avellaners
Camí de Tarragona	2'04	Sembrat, vinya, avellaners
El Prat	1'75	Mallol, vinya
Camí de l'horta	0'35	Horta, sembrat
Mas d'en Valls	5'75	Avellaners, vinya
Mas Bertran	2'75	Vinya, sembrat, olivers
Mas Bertran	1'10	Vinya
Camí de Perafita	2'00	Vinya, olivers
Total	16'53 jornals estadístics	

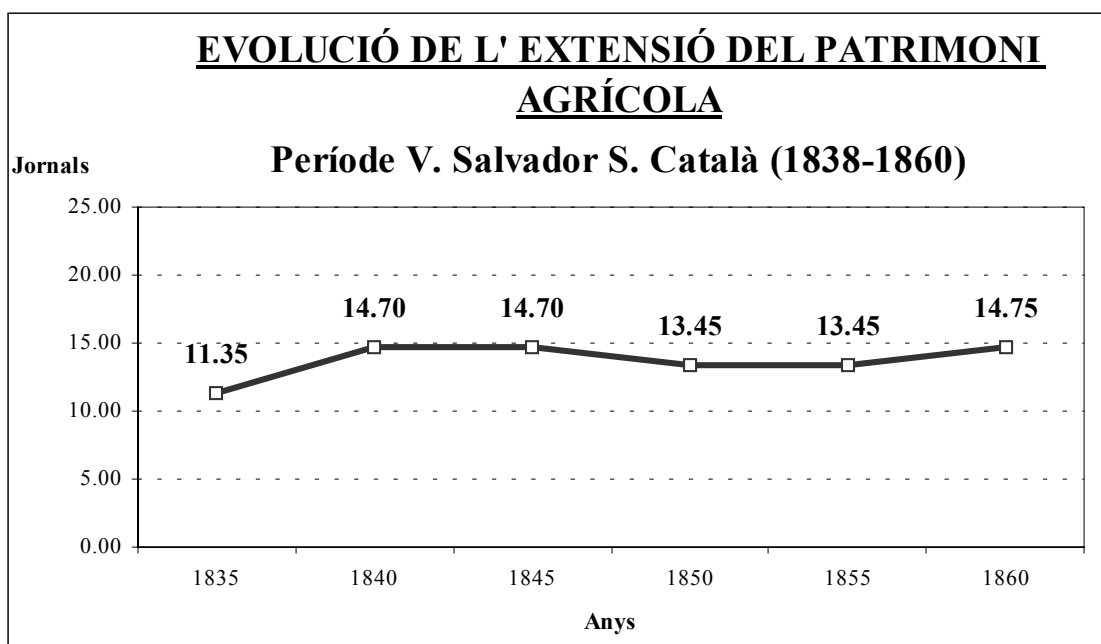
Font. Amillament del 1845. AHMLSC. Elaboració pròpia.

En aquest amillament s'observa que les donacions de les peces de terra que s'havien pactat en les dots de la Rosa i la Maria no s'havien fet efectives i, per tant aquesta composició patrimonial és la mateixa que al començament del període després de sumar el patrimoni que heretà i el patrimoni propi del Salvador. El total l'any 1838 era de 14'70 jornals; la diferència entre les dues fonts és, per defecte d'aquesta, de 2'23 jornals, segurament s'ha d'atribuir la diferència a algun error de les dades cadastrals que fins l'any 1841 es basen en la recana del 1734. Aquesta diferència de 2'20 jornals de més en el càlcul de la superfície, farà que en els quadres corresponents a aquest període es vegi un augment del volum patrimonial irreal i que cal tenir present a l'hora de fer una correcta valoració de les dades¹². Utilitzaré des d'ara les dimensions donades per l'amillament perquè em semblen més fiables.

Les dots de Rosa i Maria es van fer definitivament efectives l'any 1849 i, per tant, desapareix del patrimoni familiar la peça de terra núm. 8B. Altre cop, que s'atorguen peces de terra disperses, intentant sempre conservar al màxim la concentració parcel·lar. En seguiment d'aquesta mateixa lògica, l'any 1850, Salvador S. Català compra una peça de terra al Mas d'en Valls, de 0,75 jornals i plantada de vinya i avellaners, que limitava per tramuntana amb la finca que tenia en aquella partida.

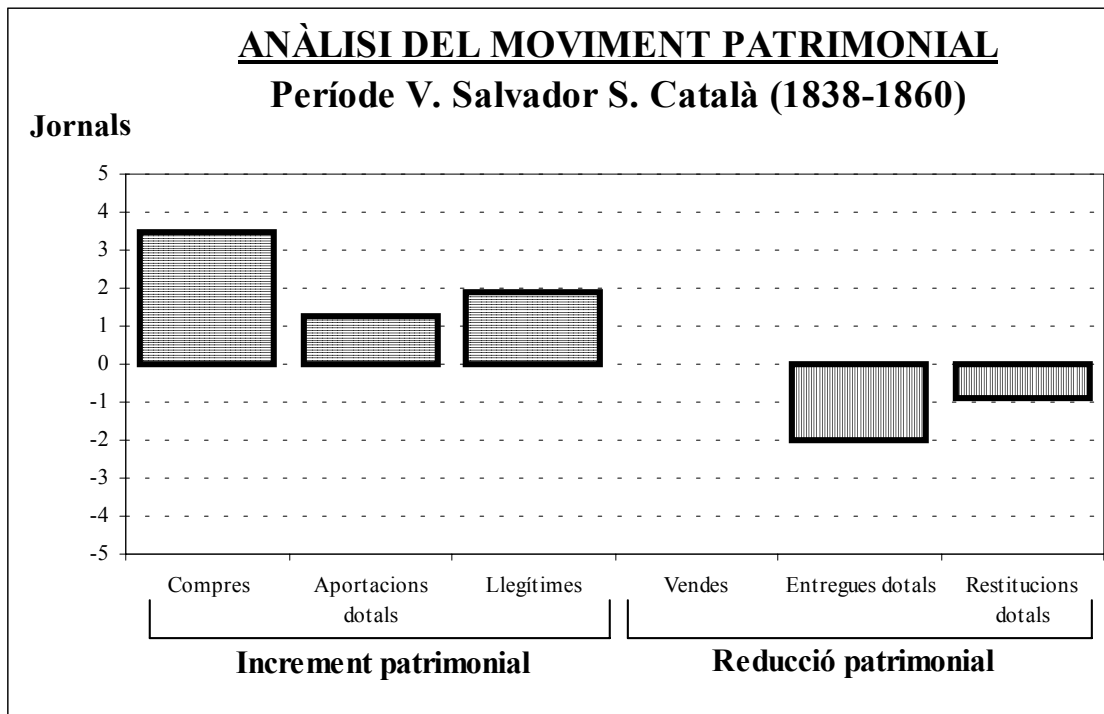
Salvador Soronellas Pàmies (36) es va casar amb Antònia Gondolbeu l'any 1856 i en els seus capítols matrimonials se li promet per llegítima la peça de terra núm. 9, però aquesta donació no va arribar a fer-se efectiva perquè Salvador S, Pàmies va morir l'any 1858 sense haver tingut descendència. L'any 1858 es va comprar una altra peça de terra de l'30 jornals al Mas Bertran i que limitava al nord amb una de les parcel·les que ja es posseïen en aquesta partida, altre cop una actuació que tendeix a engrandir les parcel·les que conformen el patrimoni. El 19 de febrer de 1860, als 71 anys, mor Salvador Soronellas i Català, el cap de casa, ratificant en el seu testament la voluntat que el seu primogènit, Andreu S. Pàmies, el succeís.

Ha estat un període de prosperitat en el que no s'han realitzat grans adquisicions, però en el que s'ha mantingut el patrimoni que es tenia a l'inici. Hi ha un altre vessant que cal destacar, el fet que en aquesta etapa es saneja l'economia familiar, i es satisfan molts dels deutes que encara arrossegava el patrimoni. El creixement del patrimoni no s'hauria pogut produir sense una renovació de la font d'ingressos que, a més, actuava paral·lelament amb els recursos que procedien de l'explotació agrícola. La construcció de carros va ser el veritable revulsiu econòmic.

¹² Per tal d'evitar el màxim possible les confusions indicarem la seva procedència (cadastre o amillament).

Font: Dades de cadastre. AHLSC. Elaboració pròpia.

Font: Dades de cadastre. AHLSC. Elaboració pròpia.

7. Nova decadència. Andreu Soronellas Pàmies i Teresa Monné (1860-1906)

L'any 1860 després de la mort del seu pare, Andreu Soronellas Pàmies accedeix al patrimoni familiar que en aquell moment estava compostat per:

Composició del patrimoni agrari l'any 1860

Núm.	Partida	Extensió
1	La Coma	0'90
2	Camí de Tarragona	2'70
3	El Prat	1'35
4	Camí de l'Horta	0'35
5	Mas d'en Valls	6'50
6A	Mas Bertran	2'40
6B	Mas Bertran	2'40
	Total	16'95 jornals estadístics

Font: Cadastre del 1860. AHMLSC. Elaboració pròpia.

L'any 1860 Andreu ha de fer efectiu el pagament d'un llegat que el seu pare deixà a la seva germana Rosa en testament consistent en 0'90 jornals de terra a la partida del Mas d'en Valls. L'any 1861 torna a actuar sobre la composició del patrimoni venent perpètuament la peça de terra de la Coma a Josep Estrada i Guinovart, fuster i veí de tros. L'any 1864 atorga una relació de béns en la que fins i tot es taxa el valor econòmic de les propietats i que sembla fiable en la delimitació de l'extensió de la superfície de les parcel·les:

Composició del patrimoni segons un inventari del 1864¹³

Patrimoni agrari			
Núm.	Partida	Extensió	Valor
2	Camí de Tarragona	2'60 jornals	11.000 rals
3	El Prat	1'35	4.266
4	Camí de L'horta	0'35	2.080
5	Mas d'en Valls	6'16	21.333
6A	Mas Bertran	2'20	8.533
6B	Mas Bertran	2'40	8.500
	Total	16'95 jornals estadístics	55.712 rals
Patrimoni urbà			
	Pati o solar raval St. Pere	60x65 pams	2.000 rals
	Casa carrer Boada	36x59 pams	6.400 rals
	Casa passatge Carnisseria	27x65 pams	16.000 rals
	TOTAL		24.400 rals
	Valor total		80.112 rals

Font: Escripura de Possessió i inventari. 1864. Arxiu patrimonial.

Aquell mateix any (1864) i durant el mes de desembre, Andreu Soronellas ven perpètuament una altra peça de terra del Mas Bertran de 2'75 jornals a D. Josep Fontanals, propietari de Tarragona de la venda se n'obtenen 13.333 rals velló. Tornen a ser temps de dificultats econòmiques, perquè l'any 1871 es ven perpètuament la peça de terra del Prat a D. Joaquim de Castellarnau, també propietari de Tarragona.

L'any 1872 es va casar Teresa Soronellas Monné (54) la filla primogènita d'Andreu S. Pàmies i de Teresa Monné, amb Francisco Torrents, pagès de La Selva. En els seus capítols matrimonials, Teresa no va ser instituïda hereva universal dels béns familiars, cosa estranya essent la primogènita de dues filles, sinó que se li va donar tan sols la llegítima i la satisfacció del llegat que li havien fet els seus avis en testament (Salvador i Maria). Sota aquests conceptes li van donar 1066 pta. i la peça de terra del Prat, que, paradoxalment, havia estat venuda un any abans.

¹³ Tornem a observar diferències en la quantitat de jornals que ens dóna l'amillament i la que ens dóna l'inventari realitzat per Andreu S. Pàmies; per a evitar més errors, continuarem prenent com a referent les dades fiscals.

La germana menor de Teresa, Maria S. i Monné, es va casar l'any 1886 amb Francisco Soronellas, fill d'una família modesta. Maria, va ser dotada en capítols matrimonials amb la peça de terra del Camí de Tarragona i la casa del passatge de la Carnisseria, la residència familiar. Els donadors es reservaren l'usdefruit dels béns donats i es van comprometre a mantenir la Maria i la seva família a casa seva. La donació es va fer sense cap altra condició, sense pacte de reversió, Maria podia disposar de tot lliurement, després de la mort dels donadors. Amb aquesta transmissió, la Maria no va ser nomenada pubilla, però la inclusió de l'habitatge familiar en la composició de la dot era una forma evident de vincular-la físicament a la casa.

Les reticències que el pare de la Maria va mostrar tenir en els capítols matrimonials de les filles, per instituir pubilla, es tornen a manifestar en les seves disposicions testamentàries. Mor l'any 1889 i deixa com a usufructuària de tots els seus béns i hereva de confiança a la seva esposa, Teresa Monné per tal que reparteixi els béns de l'heretat entre les seves dues filles com li plagui, amb completa llibertat per fer-ho a parts iguals o amb institució de pubilla. Deixa també a la seva esposa la plena propietat del camí de l'Horta i del Mas Bertran, en concepte de satisfacció de dot i escriu¹⁴. El mes següent a la mort del seu marit, Teresa Monné atorga una escriptura de relació de béns en la què deixa constància de les propietats que li han estat transmiseses pel seu marit, sigui en usdefruit, sigui en plena propietat:

Relació de béns de Teresa Monné l'any 1889

Partida	Extensió	Valor
Camí de l'Horta	0'35	225
Mas Bertran	2'40	1.500
*Mas d'en Valls	7'00	6.500
Total	9'75 jornals estadístics	8.225 pessetes

Font: Escripura d'inventari. Arxiu Patrimonial.

* A la finca del Mas d'en Valls s'hi ha tornat a afegir la parcel·la que l'any 1860 fou entregada a Rosa Soronellas i Pàmies, per un llegat testamentari del seu pare. Quan Rosa va morir sense fills va fer hereu dels seus béns al seu germà Josep, cordoner, que era fadrí i que residia a Madrid. La parcel·la del Mas d'en Valls (0'90 jornals) va passar l'any 1875 a mans d'en Josep que a la seva vegada la va vendre, l'any 1894 a la seva cunyada Teresa Monné, tornant, d'aquesta manera, a formar part del patrimoni familiar.

¹⁴ Teresa Monné aportà en dot una peça de terra al terme d'Almoster valorada en 1000 lliures i que, segons

Tots aquests béns els va usufructuar la Teresa junt amb la seva filla que, com era de suposar, es va quedar a viure amb els seus pares, fins l'any 1906 en que va morir. En el seu testament¹⁵ deixa com a hereva universal del béns de cal Lluques a Maria S. i Monné, la filla ultimogènita. En rebre el patrimoni de mans de la seva mare estava compostat per 9 jornals als que cal afegir els 2'70 jornals que Maria tenia en propietat (donació del seu pare en capítols).

Aquesta transmissió va ser molt discutida perquè Teresa S. Monné a qui per primogenitura li corresponia ser pubilla va impugnar el testament i s'inicià un procés de disputes que no van arribar a requerir la intervenció judicial (expressament prohibida en el testament matern). Finalment aquell mateix any 1906, es va arribar a un compromís en el qual “tres amigables componedores”, un representant de cada germana i un tercer que les representava a totes dues, es comprometien a trobar la solució al conflicte. Quinze dies després els mediadors en el conflicte expressaven el seu parer i establien que la pubilla era la Maria, tal i com va estipular la seva mare en testament, però havia de comprometre's a satisfer a la seva germana Teresa la quantitat de 2.500 pta. i la meitat de la casa del carrer Boada en concepte de satisfacció dels seus drets paterns i materns sobre l'herència. Finalment l'any 1906 Maria va atorgar una Relació de Béns en la qual declarava les següents propietats rústiques:

Composició del patrimoni agrari de Maria S. Monné 1906

Partida	Extensió
Camí de l'Horta	0'35
Mas Bertran	2'40
Mas d'en Valls	7'00
Mas d'en Valls	0'90
Camí de Tarragona	2'70
Total	13'35 jornals estadístics

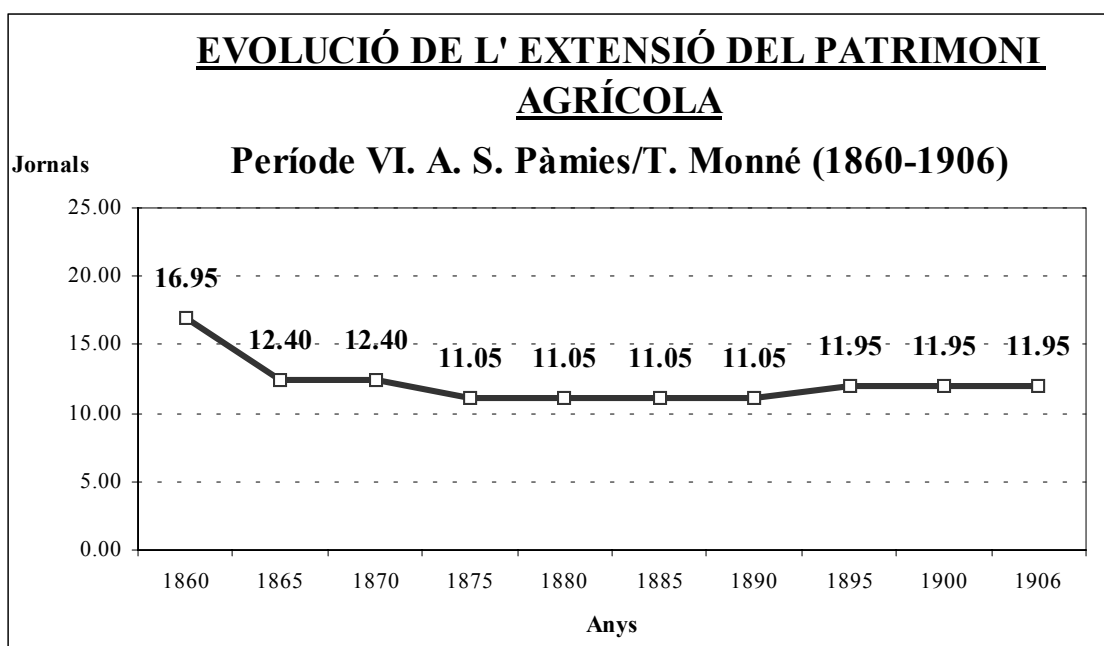
Font: Relació de Béns. Arxiu Patrimonial

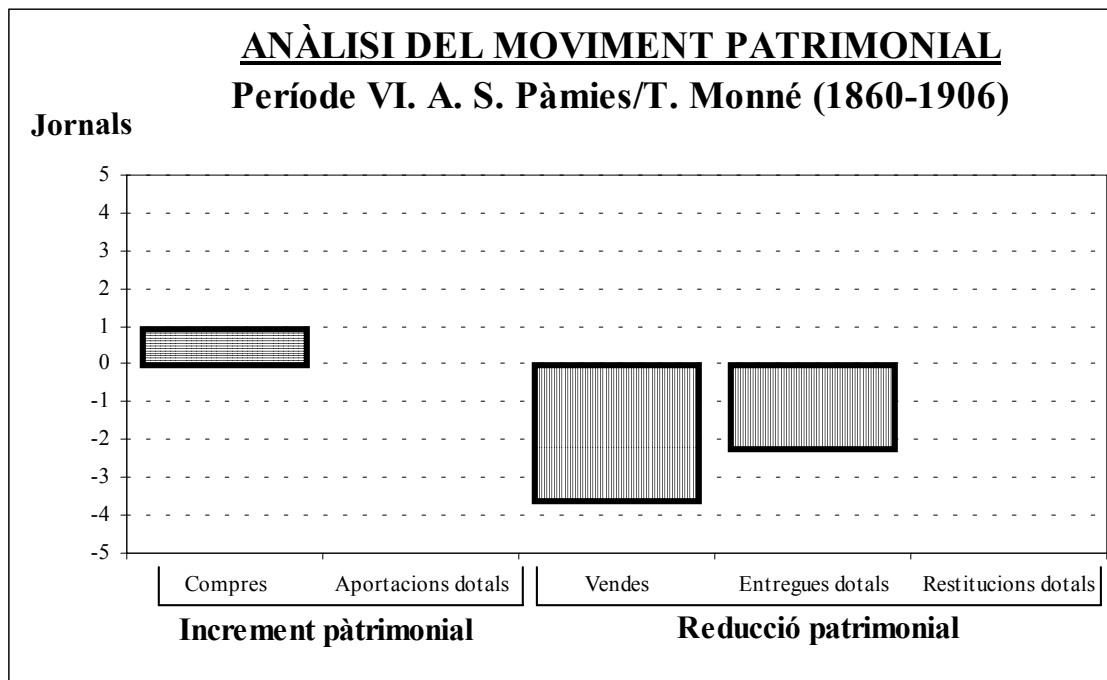
expressa en Andreu en el seu testament, fou venuda per a invertir-ho en el patrimoni.

¹⁵ Es tracta del testament atorgat el 13 de desembre de 1902. Ens consta que n'atorgà tres més: un el 26 de juliol de 1890, i els altres dos el 25 d'agost de 1901 i el 9 d'octubre de 1902.

En els quadres resum es pot observar l'existència de dues etapes. La primera és la que correspon a Andreu Soronellas Pàmies, i la segona a la seva vídua Teresa Monné a la que ell deixà hereva de confiança. En la primera fase es percep una notable davallada del patrimoni, es venen 3,65 jornals de terra. El fet que Andreu abandoni, el mateix any de la mort del seu pare, l'ofici de carreter redueix considerablement els seus ingressos. D'altra banda, en aquest període la força de treball és escassa en no haver-hi fills. En la segona fase, el patrimoni es manté dins els límits en què el va rebre la Teresa l'any 1889 amb l'única excepció de la incorporació d'una peça de terra que havia estat separada del patrimoni l'any 1860. Globalment és un període de precarietat donat el nivell de desintegració patrimonial que s'hi produeix.

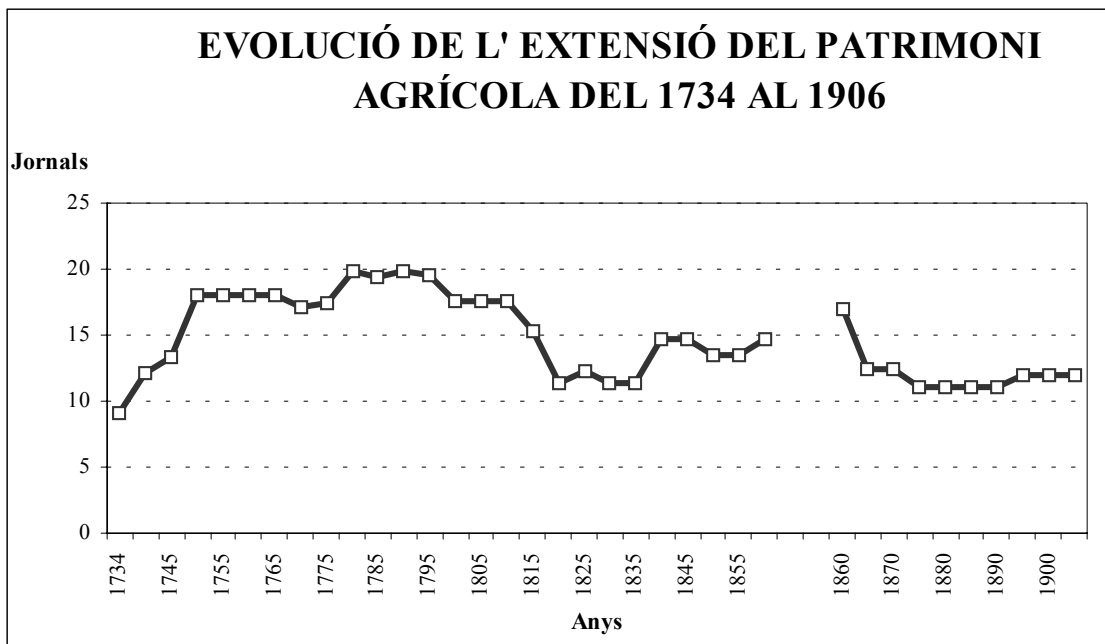

Font: Amillament. AHMLSC. Elaboració pròpia.

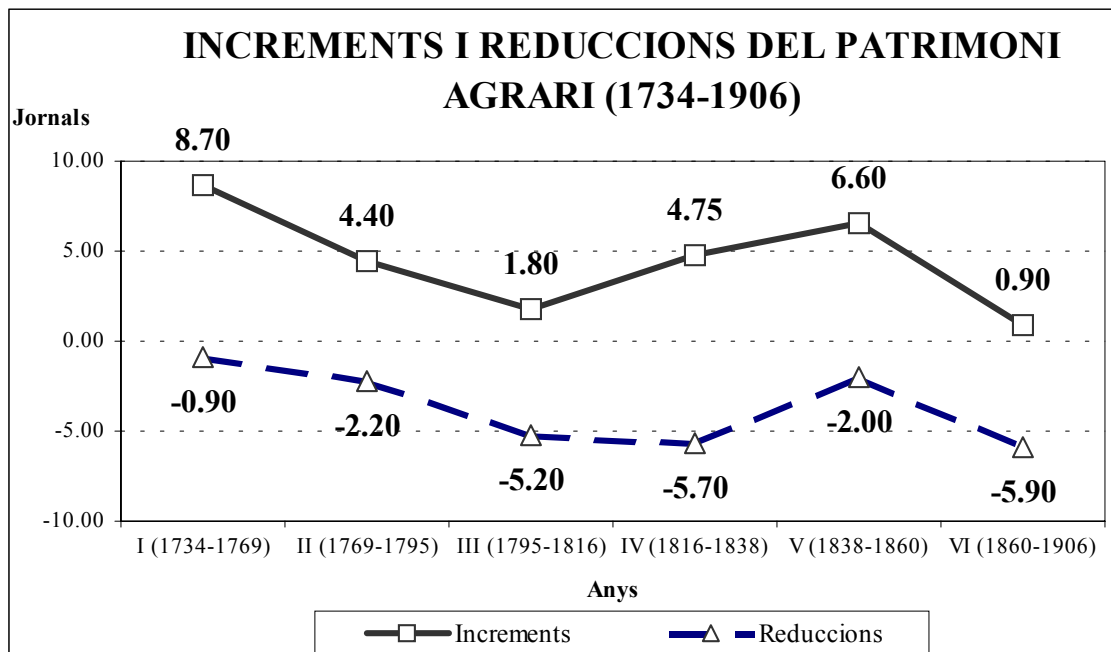
Font: Amillament. AHMLSC. Elaboració pròpia

Al final de l'annex he fet constar tres gràfics on es resumeix el moviment patrimonial al llarg de tot el període analitzat (1734-1906). En el gràfic de l'evolució patrimonial es pot observar l'existència de dues grans fases de formació i desestructuració patrimonial. La primera comença el 1734, mostra un creixement fins el 1795, però a partir d'aquesta data ja comença a reduir-se l'extensió del patrimoni fins a arribar a l'any 1838 en què té lloc una nova formació, sobtada i no progressiva, del patrimoni, aquest cicle de prosperitat, però, durarà menys anys que l'anterior, perquè el 1860 torna a iniciar-se un fase de decreixement que s'allargarà fins al final del període que ara analitzo.

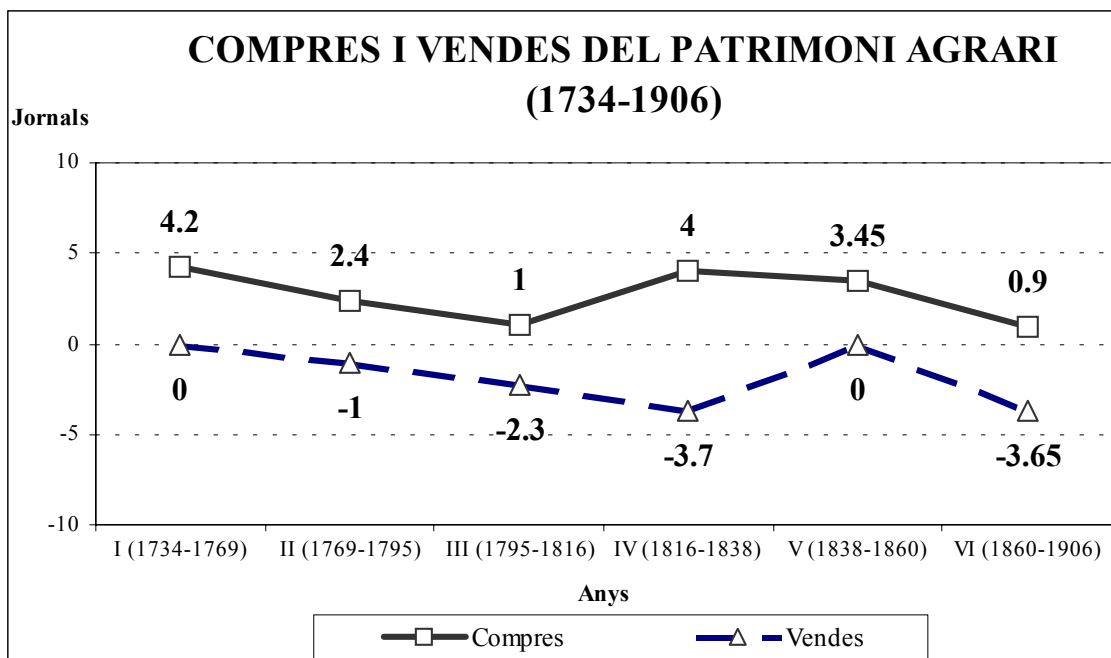

Font: Cadastres i amillament. AHMLSC. Elaboració pròpia. La interrupció del 1860 vol significar el canvi de font. El pas del cadastre a l'amillament va significar una nova recanació de les parcel·les que ven veure modificada l'extensió. L'extensió del patrimoni de cal Lluques s'augmenta 2,20 jornals per aquesta causa, sense que això es pugui interpretar com un increment del patrimoni.

En els altres dos gràfics he comparat, per una banda el total de l'increment i el de les reduccions. Es pot observar que justament en els períodes amb menys retallada del volum del patrimoni, són els que hi incorporen més. El creixement patrimonial comporta prosperitat. En canvi, els anys en què es redueix el volum de béns, gairebé no s'incorpora al patrimoni cap peça de terra. Aquesta tendència es pot deduir també del gràfic en el qual es comparen les compres i les vendes realitzades a cada període; quan hi ha moltes compres no hi ha cap venda (veure per exemple els períodes I i V), mentre que en els períodes que hi ha vendes abundants no té lloc tampoc cap adquisició. Queda ben representada la dinàmica de la mobilitat patrimonial.

Font: Cadastres i amillament. AHMLSC. Elaboració pròpia.

Font: Cadastres i amillament. AHMLSC. Elaboració pròpia.

8. Entre la prosperitat i la precarietat

En els apartats precedents s'han presentat les condicions en què té lloc la reproducció de la casa al llarg d'aquests quasi dos-cents anys. El nivell de fluctuació és considerable, però malgrat tot, amb penes i treballs, a cal Lluques es mantenen dintre del que he considerat la categoria de propietaris mitjans. En el gràfic que s'acompanya a continuació, es resumeixen en una seqüència gràfica els sis cicles d'hereu analitzats i es pot observar que hi ha un primer moment de creixement de la casa, corresponents als períodes de Pau Soronellas Pàmies, el fundador del llinatge patrimonial, i del seu fill Andreu Soronellas Gondolbeu, entre el 1718 i el 1795. Es tracta del període de formació i consolidació de la casa i cal reflexionar sobre el fet que el creixement econòmic coincideix amb moments d'alta fecunditat en què la presència de fills i filles garanteixen la força de treball (capacitat productiva) i la capacitat per establir aliances matrimonials satisfactòries cosa que afavoreix les condicions de la reproducció social. En aquests mateixos períodes, el creixement patrimonial es deu tant a les aportacions dotals de les joves de la casa, sobretot la de l'esposa del fundador, com a la capacitat per adquirir cases i trossos a través de contractes de compra venda; l'ofici de traginer va contribuir de forma important a mantenir la liquidesa necessària per afrontar una etapa de formació patrimonial com la que ara analitzo.

A continuació ve una etapa de davallada del volum patrimonial i de la capacitat reproductiva de la casa, no tan sols en la vessant econòmica sinó també en la social donat que la casa perd capacitat per establir aliances matrimonials satisfactòries, tan per l'hereu com per als cabalers i cabaleres. És el període comprès en els cicles dels hereus, Pau Soronellas Estrader i Pau Soronellas Català, que s'entén entre el 1795 i l'any 1838. Es un període més curt que l'anterior però són uns anys de precarietat profunda, en què el patrimoni queda reduït a menys de la meitat. En lloc de comprar, es ven, en lloc de tenir aportacions dotals que sanegin l'economia familiar, s'han d'afrontar entregues de dots que havien estat estratègicament retardades en el període anterior; d'altra banda, s'abandona l'activitat del transport, la font d'ingressos en què es recolzava la riquesa patrimonial. També és un moment d'adversitat demogràfica, una combinació de baixa

fecunditat i alta mortalitat dificulten la regeneració de la casa, i en posen en perill la continuïtat.

La sortida d'aquesta crisi és possible gràcies al revulsiu que suposa la posada en marxa d'una nova activitat productiva que actuarà, altre cop, igual que en el seu moment ho va ser l'ofici de traginer, com un factor de renovació, de nova formació i de recomposició del volum patrimonial de la casa. L'heroi d'aquest restabliment va ser un cabaler, Salvador Soronellas Català, que va esdevenir hereu en produir-se una de les anomalies previstes pel sistema d'herència indivís, la falta de descendència del germà hereu. Però és un període curt, entre 1838 i 1860. El Salvador ja era gran quan es va fer càrrec de cal Lluques; va comprar terra amb els diners que obtenia fent carros i va tenir 8 fills, dels quals, tres fills i dues filles van arribar a edat adulta. Les condicions eren del tot adequades per poder tirar endavant satisfactòriament casa i hisenda. Però la prosperitat es va tancar amb ell.

El fill de Salvador, Andreu Soronellas Pàmies, va viure un nou període (1860-1889) de precarietat econòmica perquè va haver de fer efectives les dots de les seves germanes i va acabar abandonant l'ofici de carreter que aportava unes rendes complementàries molt importants per mantenir intacte el patrimoni. No és un període de crisi important, però sí que queda una mica malmeses les possibilitats reproductives de cal Lluques. Això no obstant, la posició social que la família ocupava a la comunitat era bona mercès a les aliances matrimonials de les germanes de l'hereu. L'Andreu, protagonista de l'inici d'un nou moment de precarietat, tanca el cicle llarg analitzat en aquest capítol; les condicions en què va deixar establerta la transmissió dels béns de la casa en el seu testament, obren una nova etapa que ens ubica en els canvis socials i econòmics de finals del segle XIX que seran tractats en el capítol quart.

En síntesi, es tracta d'un cicle que segueix el model de la formació d'un llinatge patrimonial a partir de l'estratègia típica d'un cabaler, això és la recerca de mitjans de subsistència propis que supleixin la manca dels recursos productius i reproductius heretats. En aquest cas, el fundador de la casa s'estableix com a traginer, ocupació que li

permet obtenir les rendes per formar una casa amb patrimoni propi, terres i cases, factors indispensables perquè la família obtingués consideració social a nivell local, com una casa amb garanties de continuïtat. Curiosament, la crisi més important de cal Lluques es resol mercès a una altra estratègia de cabaler, perquè quan Salvador Soronellas recomposa la casa ho fa com a cabaler amb el mateix recurs amb què el seu besavi l'havia formada, l'adopció d'un ofici, en aquest cas la construcció de carros; les rendes de l'activitat econòmica menestral tornen a apuntalar el patrimoni agrari i tota l'estratègia reproductiva de la casa. De fet, les contingències del cicle fan evident que la reproducció d'un patrimoni agrari d'extensió mitjana necessita de l'existència de rendes no agràries per mantenir-se i per tenir possibilitats de creixement.